

Dželaluddin Rumi
**DUHOVNE
MESNEVIJE**

prva knjiga, bejtovi 1-330

*prema prijevodu i komentaru
šejba Ahmeda Nuruddina
Mešića, svijetlog primjera
učenosti i odgojenosti, na
najljepši bosanski jezik
prepjevao Izet Zikjri Pajević*

پہرہ شریف مولانا عبداللہ بن مولانا

مکتبہ

Uvod

Najeve mersija¹

- Dobro slušaj o čemu naj² kazuje,
 Otkad me iz trstenika³ trgoše,
 Tražim srce slomljeno zbog rastanka
 Od kor'jena svog ko bude odvojen
5. S kim god da sam ja patim i žalujem
 Ko se sretne sa mnom misli drug mi je
 Moja tajna mome jadu blizu je,
 T'jelo duši, duša t'jelu blizu je
 Zvuk iz naja vatra a ne vjetar je
10. Vatra aška⁴, to je u naj upalo,
 Naj je drugar svakom ko bez druga je,
 Otrov i lijek naj u sebi sjedini,
 Naj o putu krvavom nam govori,
 Šta naj priča to svako ne razumi,
15. U brigama naši dani prolaze,
 Vrijeme ide al' ti reci: "Briga me,
 Samo riba vode se ne zasiti,
 Mlad ne shvata ono što zna iskusan,
 Trgaj okov, sinko, budi slobodan,
20. Kad u vodu jedan bokal zagnjuriš,
 Neće bokal gladne oči napunit',
 Ko odjeću pohaba zbog ljubavi,
 O, ljubavi, naše vrelo radosti,
 Tebe treba i ohol i umišljen,
25. Ljubav tijelo iznad neba uzdignu,
 Kada ašk u dušu Tūra uniđe,
 Da sam s nekim sa kim se razumijem,
 Ko god nije s onim ko ga razumi
 Kad ružičnjak uvehne i nestane
30. Mašuk sve je, pred ašikom zastor je,
 Ašik na kog ašk ništa ne utiče
 Šta je bilo, šta će biti, kako znat'
 Ljubav traži da se ovo izrazi
 Ogledalo duše kad ne zrcali

zbog rastanka on cvili i tuguje.
 moji jadi muško, žensko ganuše.
 da o čežnji pričamo bez prestanka.
 žudi da mu opet bude pripojen.
 i sa sretnim i nesretnim drugujem.
 a do mojih tajni doč' ne umije.
 još da ima ko da to razumije.
 al' začudo, niko dušu ne vidje.
 ko je nema, bolje da ga i nije.
 od te vatre vino⁵ je uskipjelo.
 melodija naja para zastore.
 on bez sumnje takav drug je jedini.
 o ljubavi Medžnunovoj⁶ on zbori.
 jezik treba uho da progovori.
 oni s vatrom drugujući odlaze.
 Najčistiji samo nek' je uza me."
 dan bez hljeba tako sporo prolazi.
 zato ćemo ovdje stati: Vesselam!⁷
 srebru, zlatu nemoj više robovat'.
 koliko ti za dan treba zahvatish.
 puna školjka tek će biser iznjedit'.
 pohlepu će i mahane saprati.
 liječnice za sve naše bolesti.
 ti si nama kao Platon i Galen.⁸
 iz ljubavi planina se pokrenu.
 Tūr se opi, Mūsa pade pogođen.⁹
 rekao bih sve što i naj kazuje.
 i kad mora ne može da govori.
 bulbul ptica tad pjevati prestane.
 Voljeni je Vječan – ašik umire.¹⁰
 kao ptica bez krila on jadan je.
 ako svjetlo Dosta¹¹ mog mi neće sjat'.
 zrcalo jest tek kad sliku odrazi.
 hrđa s njega treba da se očisti.

¹ Mersija – elegija, pjesma tužnog, žalovitog, plačnog, nostalgичnog, bolno-rezigniranog karaktera.

² Naj je vrsta muzičkog instrumenta – svirala koja se pravi od trstike. Naj je simbol, znak, aluzija, išaret, šifra za ljudsku dušu, dakle, za čovjeka.

³ Trstenik, trščak, trščak – mjesto, zemljište obraslo trskom, mjesto gdje raste trstika; najistan, stanište, pradomovina naja.

⁴ Ašk – ljubav, zaljubljenost u Uzvišenog Allaha, džellešanuhu.

⁵ Vatra koja je pala u "naj" (pa on zbog nje govori) vatra je aška (ljubavi) koja vri usljed poriva ljubavi kao što vino kipi (usljed vrenja).

⁶ Medžnun je princ iz jedne arapske plemićke porodice koji je zbog prevelike ljubavi prema Lejli izgorio u vatri ljubavi i poludio, pa je zato prozvan Medžnun (ludi, mahniti).

⁷ Vesselam – neka je blaženstvo, neka je spas, neka je mir i spokojstvo; i gotovo; završeno. Prvih osamnaest bejtova Mevlana je napisao svojom rukom i oni su kasnije nazvani Fatihatul-Mesnevi tj. početak Mesneviye.

⁸ Platon je čuveni starogrčki filozof, a Galen je liječnik. Ašk je lijek za dušu kao Platon, a za tijelo kao Galen.

⁹ Ašk je toliko jak da je čovjeka (Muhammeda, alejhisselam) uzdigao iznad nebesa (miradž), a za vrijeme Mūsāa, alejhisselam, aškom pokrenuta planina Tur zaigrala je i pokrenula se, zbog čega je Mūsā, alejhisselam, pao u nesvijest.

¹⁰ Mašuk je Onaj Koji je Voljen (Allah, džellešanuhu), a ašik, zaljubljeni je onaj koji voli (Allaha, džellešanuhu).

¹¹ Dost – Istiniski Prijatelj, Allah, džellešanuhu.

I. priča CAR, DJEVOJKA I ZLATAR

Kako se car zaljubio u djevojku koja se razboljela a umišljeni liječnici nisu joj mogli pomoći

35. Poslušajte priču što ću kazati
Davno nekad živio je jedan car
Jednog dana car svog konja uzjaha
Putujući car djevojku ugleda,
Ptica duše u kafezu zatrepti,
40. Kad je kupi, car se vrlo usreći,
Im'o čovjek magarca bez samara,
A drugi je sud bez vode imao,
Sa svih strana car sakupi hećime,¹³
Ova cura duša moje duše je,
45. Ko na dušu moju mehlem privije,
"Mi doktori truda žalit' nećemo
Svaki od nas iscjelitelj svjetski je,
Puni sebe "inšallah"¹⁴ ne kazaše,
"Ako Bog da" ne reč' – to je nesreća,
50. Mnogi ovo jezikom ne kazuju
Od liječenja stanje se pogoršalo,
Zbog bolesti djeva jako oslabi,
Sirće s medom poveća joj bljedilo,
Uzetost i bol helila¹⁵ izazva,
- ona će nas kakvi smo pokazati.
i duhovni i svjetovni poglavar.
i sa svitom on da lovi izjaha.
svom se dušom namah¹² u nju zagleda.
s mnogo blaga car djevojku otkupi.
sudba htjede da se djeva razboli.
samar nađe, vuk magare podera.
vodu nađe, ali sud se razbio.
reče: "Vama sve predajem u ruke.
bolestan sam, a ona mi lijek je.
svo bogatstvo moje će da dobije."
dok lijeka djevojci ne nađemo.
u rukama našim za sve lijek je."
ljudsku nemoć Bog će da im pokaže.
al' to nije samo puka formula.
za Boga se čvrsto srcem vezuju.
ozdravljenju trag se nije vidio.
za njom suzā potocima car proli.
bademovo ulje dade bunilo.
ko petrolej voda vatru uveća.

Carevo obraćanje Bogu i dolazak tajanstvenog liječnika

55. Kad car vidje nemoć onih liječnika,
Do mihraba džamijskoga pohrli,
Kad se sebi iz tog stanja povrati
"Bože, čiji dar najmanji dunja je,
Utočište za potrebe naše Si,
60. Al'Ti reče: 'Iako ti tajne znam,
Kad zajeca iz dubine duše car,
Uplakani car je tako zaspao
Pir mu reče: "Primljena ti dova je,
Kad se ovaj mudri doktor pojavi
65. Čudesno je njegovo liječenje
U svitanje kad čekanju dođe kraj,
Sa prozora svog car je poglédao
Tad osobu svijetlog lika ugleda,
Poput mladog mjeseca on doplovi,
- on bosonog u džamiju potrča.
u sedždu se sa suzama utopi.
sa molitvom on se Bogu obrati:
šta da kažem kad Ti znaš tajne sve?!
s pravog puta mi smo opet skrenuli.
da ih jasno Meni kažeš, to čekam."
tad iz Mora Milosti se diže val.
i u snu je jednog pira¹⁶ vidio.
neznanac, kad sutra dođe, od Nas je.
znadni da je povjerljiv i istinit.
s Bož'jom moći on pripravlja lijekove."
sinu Sunce i pogasi zvijezda sjaj.
onog koga san mu je najavio.
sunce što se sjalo među sjenama.
kao privid prōđe, pa se pojavi.

¹² Namah – istog trena, ovog časa, odmah, u jedan mah, iznenađa, odjednom.

¹³ Hećim – liječnik, ljekar, doktor.

¹⁴ Inšallah (*in šaellahu*) – ako Bog da.

¹⁵ Helile – indijska biljka od koje se sjeme upotrebljava u medicini kao lijek.

¹⁶ Pir – duhovni starješina i učitelj, osnivač i protektor jednog zanata ili umjetnosti, prvi vođa jednog derviškog reda.

70. Priviđenje – to ko da ne postoji,
Neuki se prepiru zbog privida,
A vizije koje ima evlija
Lik čovjeka koga je car usnio
Do čuvara kapije car pritrča,
75. Njihov susret bješe susret dva mora,
Car mu reče: “Tebe volim, a ne nju,
Ti si meni što Omeru Mustafa,¹⁸

osv’jesti se, ovaj svijet prolazi!
ponos i sramota su bez osnova.
Božanskog su Vrta odraz što sija.
sada se u stvarnosti pojavio.
musafira¹⁷ svog da lično dočeka.
duše im se sjediniše bez t’jelā.
al’ ona je uzrok našem sastanku.
sav imetak svoj ja tebi poklanjam!”

Uvijek treba tražiti pomoć od Gospodara, a pomanjkanje ispravnog odgoja je velika opasnost

- Trāžimo od Rabba dobra odgoja
Nije samo sebi kōb neodgojen
80. S nebesa je prije sofrā spūštana
Dok drznici Mūsāova naroda
Zbog tog sofru s nebesa Bog zastavi
I kad Isā Dragog Hakka zamoli
Edepsuzi²¹ opet red prekršiše,
85. Uzalud je Isā im govorio:
Za trpezom Rabba biti pohlepan
Zbog pohlepe što ih je zasl’jepila
Bez zekjata²² oblak neće kišiti,
Sve nevolje što ti glavu pogode
90. Ko edebom²³ vjeru ne potvrđuje
Bez odgoja i bez stida tmina je,
Poslušnosti i odgoja ko nema
Svemir blista sjajem lijepog odgoja

jer bez toga na nas nema Rahmeta.
zbog njegov svemir može biti zapaljen.
i ljudima bez naknade dāvana.
ne rekoše: “Gdje su luk i leća nam.”¹⁹
i nafaku radom On im uslovi.
i njemu se sofrā s Neba pomoli.²⁰
preko hljeba pogače zatražiše.
“Bog je trajno na Zemlju to spustio.”
može biti samo ko je nevjeran.
vrata su se Rahmeta zatvorila.
blud će bolest po sv’jetu proširiti
zbog onih bez odgoja se dogode.
taj razbojnik na putu do Rabba je.
zbog drskosti Azazil²⁴ odbijen je.
strašnu sebi provaliju priprema.
zbog kog je i melek stvoren bezgrješan.

O susretu cara i tajanstvenog liječnika²⁵

- Šireć’ ruke car svog gosta zagrlī
95. Ruku mu je i čelo poljubio,
U tom ga je do pročelja doveo,
Ti od Hakka²⁷ dar si što bol odnosi,
Ti odgovor na svako si pitanje,
U srcima što je sve ti tumačiš,

i uz grudi s ljubavlju ga prisloni.
o zdravlju i putu ga upitao.
reče: “Blago saburom²⁶ sam našao!
dokaz sabur da teškoću premosti.
susret s tobom za problem rješenje je.
ko zaglibi ti mu ruku ispružiš.

¹⁷ Musafir – gost, putnik namjernik.

¹⁸ O ti, što si meni kao Mustafa (Muhammed, alejhisselam), a ja prema tebi kao Omer (ibnul-Hattab).

¹⁹ Vidjeti *El-Bekare*, 61.

²⁰ Vidjeti *El-Maide*, 118.

²¹ Edepsuz – nevaspitana, neodgojena, neuljudna, nepristojna osoba.

²² Zekjat – islamom propisano obavezno izdvajanje tačno određenog dijela imetka u dobrotvorne svrhe, za sve one koji ispunjavaju uvjete za to.

²³ Edeb – pristojnost, uljudnost, skromnost, opreznost, odgoj, lijepo ponašanje, obrazovanje, kultura. Poznavanje određenih ponašanja pomoću kojih se čuvamo od raznih grešaka.

²⁴ Azazil je bilo ime Iblisa prije njegovog pada (u nemilost kod Boga, džellešanuhu), a pjesnik ovdje kazuje da je on odbijen od vrata Allahove, džellešanuhu, milosti zbog svoje drskosti.

²⁵ Kroz lik Božanskog liječnika i slučaj pacijentice koju je liječio u ovoj priči, Dželaluddin Rumi je, uljudno, ne navodeći izričito njegovo ime, postavio na posebno mjesto i ovjekovječio i u svojoj *Mesneviji*, velikog liječnika, filozofa, pjesnika i mutesavvifa Ibn Sinu, Avicenu (980-1037), s obzirom na to da se sasvim pouzdano zna da je to slučaj iz njegove liječničke prakse.

²⁶ Sabur – strpljenje, strpljivost, podnosivost, podnositi nevolje, muke i tegobe u životu u ime Allaha, džellešanuhu.

²⁷ Hakk – Vrhovna Istina, Istinita. Jedno od Allahovih, džellešanuhu, imena i svojstava.

100. Odabrani, uvaženi: 'Merhaba!²⁸
Ti veliki učitelj si naroda,
Sve počasti kada mu car odade,

u svemiru bez tebe je tjeskoba.
ko te neće beli će da nastrada.²⁹
u svoj harem gosta rukom povede.

Šah je odveo tajanstvenog liječnika kod bolesnice da bi on vidio njeno stanje

- Car liječniku ispriča o slučaju,
Doktor lice, puls i urin pregleda,
105. Potom reče: "Dosadašnji lijekovi
Doktori su hal³⁰ njen zanemarili,
Božanski je l'ječnik tajnu otkrio
Od žutice, živaca ne boluje,
Iz ječanja bolesnice on vidje
110. Ašikluk se po jadima poznaje,
Ašk je bolest od ostalih drukčija
Šta god da je osnov naše ljubavi
Ali šta god o ašku da govorim,
I opisom ašk se da razumjeti,
115. Kad požurim da pišem o ljubavi,
Nemoćan je um da ga razumije,
Da postoji sunce, sāmo dokaz je,
Zalazak o Suncu sve razjašnjava,
Zalazak nas Sunca sve uspavljuje,
120. U ovome svijetu sunce stranac je,
U prolaznom svijetu sunce jedno je
Sjaju sunca dušinog blistavila
Zar se može Čisto Biće shvatiti
Kad se priča o licu Šemsuddina
125. Ime to kad spomene se dužnost je
Ovim dahom skute duše zagrijah,
"De za ljubav našeg dugog druženja
Da se Zemlja i nebo razvesele
"Ne duži me tim govorom, fena³⁴ sam,

pa sjedoše oba uz bolesnicu.
za simptome i uzroke upita.
stanje su joj još više pogoršali.
utječem se Bogu šta su radili."
ali caru ništa nije rekao.
sa dimom se miris stabla izvije.
da to duša a ne t'jelo boluje.
od sevdaha koja bolest gora je.³¹
kroz njeg tajne Rabb Svoje nam otkriva.³²
treba prema Aškullahu stremiti.
čim spomenem ljubav ja se zastidim.
al' se srcem stvarno može shvatiti.
kod riječi ašk se pero polomi.
ašk najbolje sam sebe opisuje.
ne okreći glavu od njegov, vidjet ćeš.
sunce duše vječno nas obasjava.
a izlazak i Mjesec rascjepljuje.
neprolazno sunce duše vječno je.
al' moguće zamislit' i drugo je.
primjer nećeš naći ni u mislima.
i Njegova savršenstva pojmiti!?
klone sunce četveriju nebesa.
i da mu se dobročinstvo istakne.
Jusufovu košulju uzmirisah.
nešto lijepo od toga nam ispričaj.³³
a vidici i sto puta prošire."
pohvale mu ne mogu da nabrajam.

²⁸ Merhaba – zdravo, pozdravljam te, dobro došao, smatram te prijateljem i kao takvog te rado vidim, došao si na prostrano mjesto, to jest među prijatelje, pa budi komotan.

²⁹ On će svakako nastradati jer je u Kur'anu, azimuššan, rečeno: "Kella, le in lem jentehi – Ako se (on) ne okani..." (*Alek /Ikrel*, 15.)

³⁰ Hal – psihičko stanje

³¹ U momentu kada Božanski liječnik uviđa da se djevojka razboljela zbog ljubavi, hazreti Mevlana, ponesen ličnim osjećanjima, ispjevao je 34 bejta (110–144.) o ašku, ljubavi, kojima se po značenju i dubini psihološkog uviđa teško može naći nešto slično u cjelokupnoj svjetskoj književnosti. Um zastaje, koža se ježi, trnci prolaze kroz tijelo, duša bi da prhne u nebeske visine i da se nikad ne vrati, dok srce uranja u njihova duboka značenja. (آه من العشق) Ah Minel Ašk.

³² Ašk je esturlab – sprava, uglomjer pomoću koje se otkrivaju tajne Gospodarove.

³³ Nakon 16 bejtova Mevlanina monologa o aškullahu, njegov učenik i pisar Husamuddin, ponesen valom ushićenja koji ga je zapljusnuo od njegovog učitelja, skrušeno prosi od njega da nešto kaže o svom učitelju Šemsuddinu Tibriziji. Kroz 17 bejtova (127–144) dijaloga koji slijedi, veliki učitelj hazreti Mevlana, uz fascinantne opise aška, oslikava i rasvjetljava odnos učitelja prema učeniku (Mevlane prema Husamuddinu) i učenika prema učitelju (Mevlane prema Šemsuddinu i Husamuddinu prema Mevlani) u sejrji suluku. To je komunikacija u kojoj učitelj drži učenika, kao osobu, sebi jednakim, otvorivši mu na taj način prostor da slobodno, bez ustručavanja, govori o svojim osjećanjima, svjestan svoje malenkosti u odnosu na duhovne visine do kojih je dosegao njegov učitelj. Taj odnos krasi međusobno uvažavanje, obostrano povjerenje, otvorenost i iskrenost uz precizno čuvanje granica, čak i u stanjima takve ushićenosti u kakvoj su se obojica našli u ovom dijalogu.

³⁴ Fena – duhovni stepen nestajanja, odricanja od svog "ja".

130. Kad govori onaj ko je van sebe,
Šta da zborim kada nisam priseban
Od rastanka tog mi pluća krvare
A on reče: "Gladan sam, nahrani me,
Sufija je sin vremena, o družje,
135. Ti izgleda ne spadaš u sufije
Odgovorih: "Tajnu skruti bolje je.
Sačuvajmo tajnu koga volimo
Opet veli: "Kazuj bez uvijanja,
Digni zastor, otvoreno kaži nam,
140. Odgovorih: "Ako se on otkrije
Imaj želju al' i mjeru imaj ti,
Da se Sunce Zemlji malko približi,
Zato nemoj prizivati nevolju
Nema kraja govor o Tibriziji,
- i kad kudi i kad hvali, loše je.
o drugaru kome nema ravnoga.
zbor o tome za posl'je nek ostane."
al' požuri, mač što s'ječe vr'jeme je.
red zaht'jeva da se to ne odlaže.
zbog odgode stvari se ne dogode."
Nego, slušaj priču što ti pričam je.
i o njemu govorimo skriveno."
ne odbijaj, o ti sa svim dobrima.
zar sa dragom obučenom da spavam."
ništa neće ni ostati od tebe.
slamka jedna neće brdo držati.
sve na Zemlji u trenu će da sprži.
i govorit o Šemsu Tibriziju."
zato pričaj o caru i robinji.

Božanski liječnik želi da ostane nasamo s bolesnicom

145. Liječnik reče: "Care, kuću isprazni,
Nek' u holu niko ne prisluškuje
Kad se kuća potpuno ispraznila
"Odakle si" – l'ječnik blago upita,
U tom gradu kog imaš od rodbine,
150. Pipajući bilo redom započe
Ako nekog trn u nogu ubode
Vrhom igle da pronađe vrh trna
Ako trn u nozi tako zaboli,
Kad bi bol u srcu svako vidio,
155. Kad magarcu pod repom se trn nađe
Dok se rita, trn još dublje zagoni;
Skačući da boli se oslobodi,
Onaj liječnik, učitelj svih liječnika
Kroz razgovor djevojku je pitao,
160. Djevojka se liječniku povjeri
Kazivanje on je njeno slušao
Ako neka riječ bilo uzbudi
Iz svog grada prijatelje pobroji,
On upita: "Iz svog mjesta kad ode,
165. Grad za gradom ona je spomenula
Nabrajala uglednike u njima,
Gradove i kuće dok je redala
Njeno bilo sve mirno pulsira
Bilo skoči, lice joj se prom'jeni
170. Ljepotica bolno je uzdahnula
Kad je doktor tajnu boljke otkrio,
- ukućane i sve goste udalji.
da djevojku mogu da ispitujem."
ostali su l'ječnik i bolesnica.
"u l'ječenju ima mjesnih razlika.
šta je osnov tog rodbinstva i veze."
pitati je šta je boli i peče.
na koljeno svoju nogu on digne.
i pokvasi bolno mjesto usnama.
kad ubode srce, kako tek boli.
zbog zdravlja se čovjek ne bi brinuo.
ne znajući šta da radi, on skače.
samo stručnjak trn može da izvadi.
samog sebe on još više povrijedi.
tražio je mjesto glavnog konflikta.
stanje njenih ahbaba ispitao.
i opisa mjesto iz kog dolazi.
i pažljivo bilo ispipavao.
on će znati za čim duša joj stremi.
pa na drugi grad se onda usmjeri.
u kom gradu ti najduže provede."
boju lica i puls nije m'jenjala.
običaje, mjesta opisivala.
nije nigdje nimalo zadržtala.
za Samarkand³⁵ slatki dok ne upita.
jer zlatara iz tog grada zavoli.
iz očiju rijeku suza pustila.
uzrok njene bolesti je shvatio.

³⁵ Samarkand je grad u istoimenoj pokrajini u središnjem Uzbekistanu.

- Upita za mahalu gdje stanuje,
Ljekar reče: "Sad znam što si bolesna,
Budi sretna, slobodno se veseli,
175. Ja ću tvoju svu brigu otkloniti
Pazi, tajnu nikom nemoj kazati,
Kad ti srce grob za tajnu postane
Reče Resul: "Tajnu svoju ko skrije
Kad pod zemlju sjeme bude skriveno
180. Zlato, srebro da ne biše skriveni
L'jepe r'ječi onog mudrog l'ječnika
Obećanja neka legnu na srce
Obećanja plemenitih smiruju

reče: "Četvrt Ganfer, gdje most počinje."
lijek tome metoda je čudesna.
činit ću ti što i kiša livadi.
ko stotinu očeva te zbrinuti.
i car kad bi uzeo te pitati.
želje će ti brzo da se ostvare."
to što traži brzo će da dobije."
sav će vrt da oboji u zeleno.
u rudniku zar bi mogli nastati.
djevojku rasteretiše od straha.
a od nekih tegobno mu postane.
a od loših ljudi uznemiruju.

Liječnik je ustanovio vrstu bolesti i predočio to šahu

- Kad završi, doktor caru pristupi
185. L'ječnik reče: "Trebalo bi zlatara
Iz tog grada dalekog pozovi ga,
Kad je čuo car šta doktor predloži
Tamo svoja dva emira uputi
U Samarkand kada oni stigoše,
190. Rekoše mu: "O majstore veliki
Car te hoće za ličnoga zlatara,
Evo uzmi hedije što šalje car,
Kad ogrtač i blago on opazi,
Na put krenu zadovoljan i sretan
195. Sav radostan svoga konja potjera
O ti, što sa sto radosti putuješ,
Dok je zlatar moć, slavu zamišljao,
Kad je s puta taj stranac stigao,
S pažnjom su ga silnom caru doveli,
200. Car iskaza počasti kujundžiji
Doktor reče: "O veliki vladaru
Kad se sretnu djevojka će ozdravit,
Car zlataru krasnu djevu pokloni,
Šest mjeseci oni su uživali,
205. Doktor spremi napitak za zlatara,
Kad ljepote zlatareve nestade
Od bolesti kad on ružan ostade
Zbog vanjštine ljubavi što nastaju,
Da je njega ružnoća sramotila
210. R'jeka suza krvavih mu poteče,
Perje dušman najveći je pauna,
Zlatar reče: "Ja sam ona gazela

o nalazu svome da ga izv'jesti.
tu dovesti zbog curina vidanja.³⁶
a s odjećom i zlatom primami ga."
savjet njegov iz dna duše prihvati.
pazeć da su sposobni i pravedni.
v'jest od cara zlataru preneseše.
na sve strane po um'jeću čuveni.
takvog treba on čovjeka, majstora.
a kad dođeš njemu ćeš ti bit' drugar."
prevari se, grad i djecu ostavi.
ne sluteći da car hoće njegov džan.³⁷
za ogrtač život svoj da proćerda.
u nesreću sam sebe upućuješ.
Azrail mu reče: "Hajde, slobodno."
liječnik ga je odmah caru poveo.
na čiraku ko svijeća da izgori.
i riznice svog zlata mu povjeri.
djevojku podari ovom čovjeku.
kao voda to će vatru ugasit'."
razdvojenih dvoje parom učini.
djevojčine boljke sve isc'jelili.
od koga će početi da propada.
ljubav djeve prema njemu prestade.
srce njeno za njim hladno postade.
to sramota i razočarenje su.
ovakva ga snašla ne bi sudbina.
što mu život l'jepo lice pres'ječe.
gordost mnoge careve je svrgnula.
kojoj je zbog pupka krvca potekla.³⁸

³⁶ Vidanje – liječenje, iscjeljivanje.

³⁷ Džan – duša, život.

³⁸ Zlatar sebe upoređuje s gazelom od koje se može dobiti miris (mošus) samo kada se ona ubije.

- Lisica sam koju su iz zasjede
Ili sam slon kome čuvar slonova
215. Ko me ubi radi sitne koristi
Danas na me, sutra na njeg, red će doć,
Iako zid sjenu baca daleko
Djela naša – vika u planinama,
Izrekavši ovo zlatar izdahnu,
220. Ljubav prema smrtnicima prolazi
Ljubav Živog u duši i očima
Zato ljubi samo Živog Vječnoga
Biraj ašk u kome su pejgamberi
Nemoj reći: “Način za to nemamo”

ulovili da joj krzno ogule.
zbog kostiju krv njegovu proljeva.
nek' zna da krv moja neće spavati.
krv čovjeka zar uništiti' ti ćeš moć.
njemu će se ona vratiti, dakako.
eho što se vraća nama samima.”
djeva zdrava i slobodna odahnu.
jer umrli ovamo ne dolazi.
svakog časa ljepša je i svježija.
Čije Piće tvoju dušu obnavlja.
s moći, snagom i uspjehom živjeli.
s Plemenitim ako vezu imamo.

Zlatar je ubijen i otrov mu je dat po naredbi Allaha, džellešanuhu, a ne iz niskih strastvenih pobuda i zlih namjera

225. Zlatar umr'je po nalogu Mudroga
On ne umrije zbog zlobe careve
Pūk ne može razumjet' i shvatiti
Ko uradi to što Hakk mu naredi
Ko dā život, može ga i uzeti
230. Kō Ismāil stavi glavu pred Njega,
Da ti duša veseli se dov'jeka
Čaše slasti ašici ispijaju
Krv zlatara car ne proli iz zlobe
Misliš da je car ruke uprljao
235. Asketizam u životu zbog tog je
A kušnjje u dobru i zlu postaju
Da ne radi car po Bož'em emeru
Od svih strasti car je čist i pohlepa
Morsku lađu hazreti Hidr ošteti
240. Um Musaov nije bio dovoljan
Za crveni đul ne reci krvav je,
Da on htjede proli' krv od muslima,
Arš se tresse od hvaljenja zločinca,
On je bio car – po znanju velikan
245. Kome ovaj car i život oduzme,
Smrt zlatara da ne bješe korisna,
D'jete strepi kad prima injekciju
Pō života Allah uzme, a stō da,
O čovječe, ti sve mjeriš po sebi.

a ne radi straha i zlih namjera.
već po sili Allahove naredbe.
što morade Hidr³⁹ dijete zaklati.
dobrotu i pravdu on provodi.
preko ruke koju za to ovlasti.
rado pusti da ti t'jelo sas'jeca.
ko džān čisti Ahmedov uz Jednoga.
dok u sebi prohtjeve ubijaju.⁴⁰
tu misao sebi izbij iz glave.
ali on je prljavštinu oprao.
da iz srebra očisti sve otpatke.
da se pjena i zlato razdvajaju.
sličio bi psu što grize ne caru.
dobro radi – a ko da to ne valja.
sto razloga ima što to učini.
Hidra shvatit' – ti i ne pokušavaj.
za ašika opijenog lud li je.
spomenut' ga – to je djelo kjaifira.⁴¹
od te hvale sumnja mori vjernika.
odabranik, od Allaha odabran.
tim ga činom prema sreći uzdigne.
Pravda ne bi njegov život tražila.
dok se majka raduje tom ubodu.
daje ono na pamet što ne pada.
Od istine, zato, znaj, daleko si.

³⁹ Ovaj i drugi događaji vezani za hazreti Hidra (Božijeg evliju), Mūsāa, alejhisselam, i njihovo zajedničko putovanje, koji su ovdje spomenuti (ubistvo djeteta, bušenje lađe) opisani su u suri *El-Kehf*, od 60. do 82. ajeta.

⁴⁰ Napitak koji je božanski liječnik spremio da usmrti zlatara, to jest bolesne želje nefsa za dunjalučkim bogatstvom,

je zikjr – sjećanje i spominjanje Allaha, džellešanuhu. U ilahiji se za ašike, koji u zikjr-halki ponavljaju esmaul-husna – Allahova lijepa imena, kaže: “Čaše su esme do vrha pune, aška miline, elhamdulillah.”

⁴¹ Da su šah ili božanski liječnik imali za cilj da proliju krv nevinog čovjeka, onda bi spominjanje i pohvala takvih osoba i postupaka bilo kjafirsko djelo.

PRIČA O TRGOVCU I PAPAGAJU I KAKO JE PAPAGAJ PROSUO ULJE U DUĆANU

250. Jedan bakal papagaja imao.
Papagaj je dućan gazdi pazio,
Mogao je sa ljudima pričati,
Jednog dana gazda kući izađe
Tad u dućan mačka je uskočila,
255. Papagaj je po dućanu skakao,
Njegov gazda od kuće je došao
Kada ulje po dućanu ugleda
Zbog toga je papagaj zašutio
Čupajući bradu je govorio:
260. Da sam ruku onog časa slomio
Trgovac je milostinju d'jelio
Kroz tri dana sav jadani i kukavan
Hiljadu je briga njega mučilo
Razne stvari joj je pokazivao
265. Tad kraj radnje derviš prođe obrijan
U taj čas je ptica progovorila
“Čelo jedan, što si očelavio
Papagaju ljudi se nasmijaše
Nemoj mjerit' ti evlije po sebi
270. Zbog tog mnogi izgubljeni ostaju
Mnogi se s pejgamberima ravnaju,
Kažu: “Mi smo ljudi, a i oni su
Zbog sljepila svog duhovnog ne znaju,
Ose, pčele s istog mjesta sisaju,
275. Ista hrana gazele prehranjuje,
Sve trstike iz zemlje izrastaju,
Na hiljade ovakvih je primjera
Čovjek jede – nečist iz njeg izbija,
Čovjek jede – škrtost, zavist dobija,
280. Zemlja ima i plodna i neplodna,
Stvari budu po obliku jednake,
U kog ima osjetilo okusa,
Neki sihir i mu'džizu porede
Sihirbazi⁴³ Mūsāova vremena
285. Međ štapovim' razlika je golema
Djela nekih od Boga su prokleta
Kjafiriska je narav ko u majmuna,
Što god majmun ugleda kod čovjeka
Misli da se ko čovjek on ponaša,
- L'jepa glasa, zelena, a pričao.
dosjetkama s kupcima se šalio.
papagajski jezik vješto brbljati.
a dućan mu povjeri dok ne dođe.
loveć' miša papagaja prepala.
pa po njemu jag od ruže prosuo.
i bezbrižno u dućanu zasjeo.
papagaju perje s glave počupa.
a trgovac kajati se počeo.
“O žalosti, sunce sjat je prestalo.
kad po glavi ptičicu sam klepio.”
ne bi li se ptici govor vratio.
sjedio je u dućanu očajan.
što se ptici govor nije vratio.
kako bi je da govori naveo.
s ćelavicom, kao časa ošišan.
siromaha tog je “Hej ti!” zovnula.
iz posude ulje da l' si prosuo?”
što on sebe ko derviša smatraše.
različito može isto pisati.⁴²
što istinu o dobrim ne saznaju.
evlijama sami sebe smatraju.
ovisni o spavanju i jedenju.”
bezgraničnu razliku previdaju.
ose ubod, a pčele nam med daju.
jedna đubre, druga misk izlučuje.
neke slatke, a neke bez slasti su.
među njima ogromna je razlika.
drugi jede – Bož'jim svjetlom zasija.
drugi jede – blista nurom Jednoga.
narav ima anđelska i šejtanska.
slanost oči i slatkoću ne vide.
je li voda slatka ili slana zna.
misleći da prevara su oboje.
štapove donesoše ko kod njega.
ko daljina međ' njihovim djelima.
a kod drugih puna Bož'jeg Rahmeta.
ta narav je zlo i prava nesreća.
to počinje i on da imitira.
inadžija razliku ne uviđa.

⁴² Doslovno: “premda se jednako pišu obje riječi *šir* – lav i *šir* – mlijeko!”

⁴³ Sihirbaz - vračar, čarobnjak, gatar.

290. Po emeru il' kapricu raditi
Dvoličnjak i vjernik namaz obave,
Kroz ibadet koji izvršavaju,
Mumini će na kraju pob'jediti,
Mada oni istu igru igraju,
295. Svaki od njih svome cilju putuje
Mumina kad tako zovneš voli to
Ime mumin kao takvo drago je,
Počast nije u slovima *mim, vav, nun*,⁴⁶
Kad "licemjer" kažeš ti za vjernika
300. Ako r'ječ munafik nije paklena,
R'ječ munafik nije ružna zbog slōva,
Riječi to su posude za značenja
Na zemlji su slana voda i slatka
Iz izvora jednog one izviru,
305. Pravo zlato ne možeš prepoznati,
Koga Allah tom moći obdari
Jer kad imaš otpadak u ustima
Od hiljada lokmi,⁴⁷ jednu s otpatkom
Ova čula ljestve su dunjalučke,
310. Ova čula l'ječe se kod l'ječnika,
Za dunjaluk t'jelo treba jačati
Put duhovni t'jelo prvo oslabi
Duša koja ašku stremi sretna je,
Zbog riznice blaga kuću poruši,
315. Vodu skrene da korito očisti,
Kožu s'ječe da vrh str'jele izvadi,
Zamak sravni da kjafire istjera,
Ko opisat' može djelo Božije,
Čas ovako, čas onako izgleda,
320. Al' ne onaj ko mu leđa okrene,
Neki lice prema Dostu okreću,
Zato gledaj lice svakom čovjeku
Ljudsko lice nose mnogi đavoli,
Lovac često ko ptica se oglasi
325. Kad začuje cvrkut bliskog srodnika
Pokvarenjak ko sufija govori
Velikane topli nur obasjava,
Oni s lavom vuneniijem varaju,⁵⁰
Musejlemi naziv lažov ostade,
330. Ašk ko pije, čisti mošus miriše,

nije isto; kapric prahom posuti.⁴⁴
prvi želeć' time da se pokaže.
šaha mumin i munafik igraju.
munafike potpuno matirati.
jedan drugom oni skroz daleko su.⁴⁵
a ime mu sudbinu određuje.
munafikom kad ga zovneš mrzi to.
a munafik ko zlo samo mrsko je.
već značenju koje nosi r'ječ mumin.
to mu srce ujede ko škorpija.
što je ona onda takvog okusa.
morska voda nije gorka zbog sūda.
ali more značenja je kod Njega.
između njih postavljena pregrada.
pusti obje, kreni glavnom Izvoru.
s kamenom ćeš probnim to razlučiti.
istinu od sumnje lahko razluči.
smiraj dođe kad se r'ješiš otpatka.
pronaći će čovjek svojim osjetom.
osjećanja vjerska ljestve nebeske.
osjećanja vjerska kod svog Habiba.⁴⁸
za ahiret prohtjeve mu slabiti.
a potom ga popravi i obnovi.
na tom putu sve što ima žrtvuje.
pa tim blagom novu kuću izgradi.
njim da teče čista voda da pusti.
novom kožom rana će da zamladi.
pa stotine kula onda ozida.
to što rekoh samo je najnužnije.
čovjek bude hajrān⁴⁹ kad to posmatra.
nego u ašk ko do kraja utone.
neki opet samo sebe gledaju.
da raspoznaš ono bitno u njemu.
ne daje se ruka svakoj osobi.
da prevarom u mrežu je uhvati.
ptica sleti i u zamku upada.
čistā srca da za sebe namami.
s mizernim je bestidnost i prevara.
Musejlemu, Ahmedom nazivaju.⁵¹
Muhammedu "Um veliki" – Genije.
a alkohol – smrad i kaznu dobije.

⁴⁴ Na glave kapricioznih lica pospi prašinu (odbaci ih i ne obaziri se na njih).

⁴⁵ Kao što su daleko jedni od drugih stanovnici Merva i Rejja (gradovi u Perziji).

⁴⁶ Slovim m, v, n iz riječi mu'min.

⁴⁷ Lokma – zalogaj.

⁴⁸ Habib – dragi, voljeni (Allah, džellešanuhu).

⁴⁹ Hajrān – zapanjen i iznenađen.

⁵⁰ Valalice od vune prave lava da bi tako varali prosti svijet.

⁵¹ Ebu-Musejlema je tvrdio da je i on Božiji poslanik i uzео je ime Ahmed, iako je bio najobičniji lažac. Ubijen je za vrijeme hilafeta hazreti Ebu-Bekra, radijellahu anhu.